

Marcin Stachowski

płk mgr, Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej

Koncepcja Wojsk Obrony Terytorialnej jako piątego rodzaju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (materiał dyskusyjny)

Wprowadzenie

Koncepcje budowy WOT w Polsce od zakończenia II wojny światowej są wyrazem ciągłych dążeń do zwiększenia potencjału obronnego państwa w obliczu ewentualnych zagrożeń militarnych wynikających z sytuacji geopolitycznej, w bezpośrednim i dalekim otoczeniu.

W okresie zimnej wojny formowanie wojsk Obrony Terytorialnej (OT) wynikało z przeświadczenia, że terytorium Polski będzie obszarem działań zbrojnych, w tym także oddziaływań raketowo-jądrowych, prowadzonych przez dwa antagonistyczne bloki wojskowe: z jednej strony Organizację Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO), z drugiej zaś Układ Warszawski (UW), którego członkiem była Polska. Zakładano, że z uwagi na ofensywny charakter doktryny UW i konieczność wydzielenia przez państwa sygnatariuszy wojsk operacyjnych do składu Zjednoczonych Sił Zbrojnych UW, wojska OT – jako siły na „miejscu” – przejmą odpowiedzialność za obronę własnego terytorium.

Stworzony w latach sześćdziesiątych system Obrony Terytorialnej Kraju (OTK) obejmował WOT, Wojska Obrony Powietrznej Kraju (WOPK) oraz siły obrony terytorialnej marynarki wojennej. Do systemu OTK należały również Wojska Obrony Wewnętrznej (WOWew), Wojska Ochrony Pogranicza (WOP), a także jednostki zapasowe i szkolne. Ich wyposażenie oraz skład bojowy dostosowywano do bieżących

potrzeb obronnych zważając zarówno na stopień zagrożenia terytorium państwa możliwymi atakami, jak i na doświadczenia z powojennych konfliktów zbrojnych (Korea, Wietnam, Bliski Wschód).

Do końca lat osiemdziesiątych XX wieku prym wśród rodzajów wojsk o charakterze terytorialnym wiodły WOPK¹, które dedykowane były do ochrony i obrony ludności, wojsk oraz kluczowej infrastruktury istotnej z punktu widzenia wojskowego oraz gospodarczego przed oddziaływaniem środków napadu powietrznego przeciwnika. WOP² odpowiedzialne były za ochronę granicy państwowej; WOWew³ zapewniały funkcjonowanie obiektów ważnych dla bezpieczeństwa i obronności państwa oraz realizację przedsięwzięć o charakterze przeciwdywersyjnym; natomiast „klasyczne” WOT spełniały funkcje wspierające układ pozamilitarny w zakresie likwidacji skutków klęsk żywiołowych i potencjalnych zniszczeń wojennych⁴.

System OTK, pomimo zmian organizacyjnych, przetrwał do końca 1989 roku. Został rozformowany w wyniku deklaracji Polski o redukcji potencjału obronnego podczas rokowań rozbrojeniowych państw-członków UW z krajami zachodnimi.

Po 1990 roku, w efekcie zachodzących przemian polityczno-militarnych i przyjęcia przez Polskę strategii samowystarczalności obronnej, podjęto próbę powołania Wojsk Obrony Regionalnej, które w następnych latach przemianowano na WOT. Ich misją miało być demonstrowanie stałej obecności Sił Zbrojnych RP i gotowości do podjęcia natychmiastowych działań w przypadku jakiegokolwiek sytuacji zagrażającej bezpieczeństwu oraz niezawisłości państwa. WOT miały stać się siłą zbrojną przeznaczoną do prowadzenia działań obronnych na określonych na stałe obszarach. Do najważniejszych ich zadań należało: obrona kraju we współdziałaniu z wojskami operacyjnymi, osłona rejonów mobilizacji jednostek i rezerw, zabezpieczenie przyjęcia wojsk sojuszniczych, ochrona obiektów wojskowych oraz obiektów infrastruktury krytycznej, a także współpraca z terenowymi organami władzy państwowej przy likwidacji skutków klęsk żywiołowych⁵.

Rozwój WOT został zahamowany po wstąpieniu Polski do NATO i Unii Europejskiej (UE). Ulokowanie Polski na równych zasadach między państwami przestrzeni euroatlantyckiej, a przy tym otoczenie mecenatem zbiorowego mechanizmu obrony, nie tylko przyniosło wymierne korzyści dla budowy demokracji, ale także skutkowało koniecznością przeprowadzenia modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP. W konsekwencji przyczyniło się to do redukcji potencjału obronnego Polski, w tym ostatecznego zarzucenia koncepcji rozwoju WOT w związku z rozpoczętą, pod koniec pierwszej dekady XX wieku, profesjonalizacją Sił Zbrojnych RP.

¹ WOPK w 1990 roku połączono z operacyjnymi Wojskami Lotniczymi w jedną formację – Wojska Lotnicze i Obrony Powietrznej.

² WOP parokrotnie zmieniały podporządkowanie przechodząc z podległości Ministerstwa Obrony Narodowej (MON), poprzez Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego, do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (MSW) i odwrotnie. Od 1972 roku, jako formacja wojskowa, wchodziły w skład MSW. W 1991 roku, w wyniku przemian i transformacji ustrojowej, WOP zostały rozformowane, a w ich miejsce powołano Straż Graniczną.

³ WOWew zostały rozwiązane w ramach redukcji Wojska Polskiego w 1989 roku. Część ich sił przeformowano w jednostki wsparcia i zabezpieczenia: pułki ochrony oraz łączności.

⁴ Zob.: <http://militarium.net/wojska-obrony-terytorialnej-w-polsce-w-latach-1990-2008-czesc-i> [dostęp: 30.05.2017].

⁵ *Ibidem*.

Kolejna próba odbudowy WOT, już jako samodzielnego rodzaju sił zbrojnych, nastąpiła w 2015 roku w wyniku rosyjskiej agresji zbrojnej na terytorium Ukrainy. Niekonwencjonalna interwencja militarna na Krymie, w postaci wojny hybrydowej, pomimo że nie stanowiła bezpośredniego zagrożenia militarnego dla bezpieczeństwa Polski, rozbudziła obawy dotyczące imperialnych dążeń państwa wobec swoich sąsiadów, a także przywrócenia dawnych stref wpływów.

Skala i forma tego zjawiska zmusiła elity polityczne do reakcji oraz redefinicji treści narodowej polityki w dziedzinie bezpieczeństwa militarnego. Jednym z priorytetów tej zmiany stało się odtworzenie, w nowym konturze, Wojsk Obrony Terytorialnej.

W tak nakreślonej sytuacji problemowej autor dostrzegł potrzebę przybliżenia tematyki dotyczącej tworzenia i funkcjonowania WOT. Przedmiotem badań jest nowy rodzaj sił zbrojnych, którym są Wojska Obrony Terytorialnej, natomiast celem badawczym artykułu stało się przedstawienie koncepcyjnych założeń dotyczących budowy, rozwoju i funkcjonowania WOT.

W osiągnięciu celu badawczego pomocna była próba odpowiedzi na następujące pytania: Czym są i czym się charakteryzują WOT? Jakie założenia wynikają z koncepcji budowy WOT? Jaka jest rola i przeznaczenie WOT w podsystemie militarnym Polski?

Niniejszy artykuł ma charakter dyskusyjny. W dążeniu do uzyskania odpowiedzi na powyższe pytania oraz osiągnięcia zakładanego celu badawczego zastosowano w nim podejście systemowe, wykorzystując teoretyczne metody badawcze w postaci: analizy, syntezy, badania dokumentów, porównania oraz wnioskowania dedukcyjnego.

Wojska Obrony Terytorialnej – próba zdefiniowania

W odniesieniu do strategii prowadzenia współczesnych działań oraz potencjału rosyjskich sił zbrojnych dochodzimy do wniosku, że dzisiejsze wojska operacyjne, stanowiące trzon Sił Zbrojnych RP, nie są w stanie samodzielnie zapewnić skutecznej obrony terytorium Polski. Pomimo że są wystarczająco skuteczne w odpowiedzi na działania o charakterze hybrydowym, we wstępnej fazie konfliktu, to w przypadku konfliktu na dużą skalę mogą nie być wystarczające do obrony niepodzielności terytorialnej kraju, a nawet jego suwerenności.

Doświadczenia historyczne, a także wnioski z wojen i konfliktów, pozwalają na konstatację, że skuteczna obrona przed dominującymi ofensywnie siłami przeciwnika będzie możliwa, jeśli zostaną wykorzystane wszystkie atuty obrony własnego terytorium. Korzyści, o których mowa, obok wojsk operacyjnych stanowią silne i nowoczesne WOT oraz wyedukowane obronnie społeczeństwo polskie. Ponadto dochodzi się do wniosku, że mimo możliwości manewrowych i uderzeniowych wojsk operacyjnych do wykonywania zadań rozstrzygających, nie stanowią one uzasadnionego antidotum na prowadzenie działań podprogowych we wstępnej fazie konfliktu. Z uwagi na ich wysoki stopień zaawansowania technologicznego, mobilność oraz sposób oddziaływania na przeciwnika powinny one stanowić osłonę najbardziej prawdopodobnych kierunków działania zaczepnych wojsk operacyjnych przeciwnika.

Na potrzeby niniejszych rozważań zdefiniowania wymaga pojęcie WOT. W literaturze przedmiotu odnaleźć można wiele interpretacji tego terminu. Najprostsza z nich, wygłaszana przez polskich klasyków przedmiotowej tematyki, informuje nas,

że WOT „są powszechną formą wojskowego przygotowania i wykorzystania społeczeństwa do ochrony i obrony miejscowej”⁶. Odmienne ujęcie precyzuje WOT, jako

część sił zbrojnych przewidzianą do realizacji zadań obrony określonych obszarów na terytorium kraju. Stanowią je jednostki ogólnowojskowe i rodzajów wojsk, formowane z miejscowych zasobów i rezerw osobowych, przeznaczone głównie do prowadzenia regularnych i nieregularnych działań bojowych w rejonach ich odpowiedzialności; do wsparcia wojsk operacyjnych oraz udzielania pomocy obronie cywilnej w akcjach ratunkowych⁷.

Jednakże z uwagi na warunki brzegowe, przedstawiające zasady formowania współczesnych WOT, w dalszych rozważaniach autor proponuje postrzegać WOT, jako

rodzaj sił zbrojnych zorganizowany i wykorzystywany do realizacji zadań obrony określonych obszarów na terytorium kraju oraz ochrony lokalnego społeczeństwa. W ich skład wchodzi oddziały/pododdziały ogólnowojskowe, formowane głównie w oparciu o miejscowe źródła oraz wydzielone zasoby materiałowe za składu Sił Zbrojnych RP, zdolne do prowadzenia, we współdziałaniu z wojskami operacyjnymi i wsparcia oraz układem pozamilitarnym, działań militarnych i niemilitarnych różnej intensywności w czasie pokoju, kryzysu jak i wojny⁸.

WOT pod wieloma postaciami wykazują właściwości, które wymownie podkreślają ich różność od struktur, wyposażenia i funkcjonowania wojsk operacyjnych. Należą do nich:

- znaczna samodzielność na poziomie taktycznym;
- wykorzystanie walorów obronnych terenu w rejonie działania;
- działania na swoim terenie – dobrze znanym i przygotowanym do obrony;
- lekkie przenośne uzbrojenie;
- duża skuteczność w pokonywaniu opancerzonych pojazdów bojowych i nisko latających statków powietrznych łatwymi w użyciu oraz obsłudze tanimi środkami walki;
- powszechność i przestrzenność ich rozmieszczenia na terytorium całego obszaru państwa;
- relatywnie niskie koszty formowania struktur bojowych;
- przygotowanie do działań ratowniczych tudzież humanitarnych;
- zdolność do prowadzenia walki obronnej w miastach;
- współpraca z regionalną i lokalną władzą rządową oraz samorządową;
- zdolność do działania w rozproszeniu podczas okupacji⁹.

⁶ J. Marczak, R. Jakubczak, *Raport strategiczny: Siły Zbrojne RP w drugiej dekadzie XXI wieku. Koncepcja strategiczna Obrony Terytorialnej RP*, Warszawa 2014, s. 77.

⁷ *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Wydanie szóste, Warszawa 2008, s. 167. Zob.: <http://mkuliczkowski.pl/static/pdf/sloownik.pdf> [dostęp: 28.06.2017].

⁸ Definicja własna.

⁹ Zob.: K. Lofek, *Koncepcja odtworzenia obrony terytorialnej jako jednego z fundamentów bezpieczeństwa Polski Wschodniej*, [w:] *Współczesne uwarunkowania bezpieczeństwa Polski*, red. W. Kustrza, J. Truchan, K. Pobuta, Warszawa 2014, s. 217–218.

Budowa struktur organizacyjnych Wojsk Obrony Terytorialnej

Aneksja Krymu oraz działania w Donbasie doprowadziły do zmiany świadomości myślenia o bezpieczeństwie w wymiarze wschodnim. Uświadomiły społeczności zachodniej, że Rosja od wielu lat sprawdzała ich reakcję na swoje asertywne poczynania. Nie ponosząc żadnych konsekwencji od lat budowała strategię ukierunkowaną na rozbijanie spójności i jedności wśród członków NATO oraz UE, a także ich gotowości do podjęcia wspólnych działań. Symptomatycznymi przykładami takiego działania były atak cybernetyczny na Estonię w 2007 roku oraz konflikt militarny w Gruzji w 2008 roku.

Ekspansywna polityka Rosji oraz asymetria konfliktu na Ukrainie wymusiły potrzebę przeprowadzenia głębokiej refleksji nad stanem obronności naszego państwa oraz kondycji Sił Zbrojnych RP, szczególnie w aspekcie zapewnienia integralności terytorialnej i nienaruszalności granic. Pogłębiona analiza zagrożeń, konfliktów zbrojnych XXI wieku na świecie, doświadczeń obronnych I i II Rzeczypospolitej Polskiej, a także wniosków z tworzenia systemu obronnego innych państw o zbliżonym do Polski położeniu geopolitycznym¹⁰ wskazały, że gwarancje bezpieczeństwa kraju dają nie tylko profesjonalne siły zbrojne, traktaty i obecność w międzynarodowych organizacjach, ale także powszechny, oparty na wspólnotach obywatelskich system ochrony oraz obrony przestrzennej.

Zatwierdzona przez Ministra Obrony Narodowej *Koncepcja utworzenia Wojsk Obrony Terytorialnej (Etap I 2016–2017)* w dniu 25 kwietnia 2016 roku przewiduje sformowanie w Polsce siedemnastu Brygad Obrony Terytorialnej (BOT), po jednej w każdym województwie, za wyjątkiem województwa mazowieckiego, gdzie mają być utworzone dwie BOT.

W odniesieniu do wspomnianej koncepcji proces formowania oddziałów i pododdziałów Wojsk Obrony Terytorialnej (WOT) rozłożony został na lata 2016–2019:

- w trwającym aktualnie I etapie tworzenia WOT, obejmującym lata 2016–2018, podjęto następujące działania organizacyjne:
 - utworzono Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej (DWOT) z dyslokacją w Warszawie;
 - rozpoczęto proces formowania trzech BOT w województwach podlaskim, lubelskim i podkarpackim;
- w etapie II, obejmującym lata 2017–2019, zaplanowano utworzenie kolejnych trzech BOT, dyslokowanych w województwach warmińsko-mazurskim i mazowieckim. Ponadto przewiduje się rozpoczęcie procesu formowania Centrum Szkolenia Wojsk Obrony Terytorialnej, Oddziału Zabezpieczenia oraz Batalionu Dowodzenia DWOT;
- kolejne dwa etapy na planistycznym horyzoncie lat 2018–2020 przewidują zorganizowanie:
 - w etapie III – siedmiu BOT dyslokowanych w województwach pomorskim, kujawsko-pomorskim, łódzkim, świętokrzyskim, małopolskim, wielkopolskim oraz śląskim;

¹⁰ Izrael, Finlandia.

- w etapie IV – czterech BOT rozmieszczonych w województwach zachodniopomorskim, lubuskim, dolnośląskim oraz opolskim.

Posiadanie nowoczesnych WOT wiąże się z potrzebą właściwego ich wyposażenia i przygotowania do prowadzenia działań zgodnie z przeznaczeniem. Muszą one mieć zdolność do wykorzystywania najnowszych osiągnięć techniki bojowej, dzięki którym będą w stanie sprostać teraźniejszym wyzwaniom i zagrożeniom oraz prowadzić skuteczne działania taktyczne o charakterze militarnym bądź niemilitarnym, zarówno w czasie pokoju, kryzysu, jak i wojny.

Sukcesywne pozyskiwanie nowoczesnego sprzętu wojskowego dla WOT przyczyni się do podwyższenia współczynnika jakościowego Sił Zbrojnych RP, a także wyzwoli efekt, że w perspektywie kilku lat wydatki na uzbrojenie zwrócą się w postaci potężnego, nowoczesnego i konkurencyjnego przemysłu obronnego oraz zwiększenia ilości oraz jakości miejsc pracy.

Harmonogram formowania WOT

Źródło: <http://www.mon.gov.pl/obrona-terytorialna> [dostęp: 30.06.2017].

Wojska Obrony Terytorialnej w podsystemie militarnym Polski

Celem zapewnienia realizacji żywotnych interesów narodowych i strategicznych planów w dziedzinie bezpieczeństwa Polska organizuje oraz rozwija system obrony państwa (SOP). Jego głównym zadaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa militarnego i zachowanie potencjału państwa gwarantującego zdolność do efektywnego reagowania na zewnętrzne kryzysy polityczno-militarne, a w razie wojny – zdolność do szybkiego odparcia agresji¹¹.

¹¹ *Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022* – przyjęta uchwałą Nr 67 Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 2013 r. (M.P. z 2013 r. poz. 377), s. 14.

Podstawowymi założeniami funkcjonowania SOP są:

- kompleksowość i spójność w procesie rozwiązywania zagadnień ogólnopolitycznych, społeczno-gospodarczych i militarnych w ramach przygotowań obronnych;
- zdolność do skutecznego przeciwstawiania się wszelkim zagrożeniom godzącym w bezpieczeństwo narodowe;
- efektywna integracja (współdziałanie) potencjału militarnego (sił zbrojnych) z odpowiednio przygotowaną administracją i gospodarką narodową oraz zorganizowanym i przygotowanym do obrony społeczeństwem¹².

Zasadniczą część SOP stanowi podsystem militarny złożony z jednego, podstawowego komponentu – Sił Zbrojnych RP, w skład którego wchodzi wojska operacyjne¹³ oraz wojska wsparcia¹⁴.

Działania Sił Zbrojnych RP, w myśl konstytucyjnych postanowień, ukierunkowane są na utrzymywanie i demonstrowanie gotowości Polski do skutecznego reagowania na militarne zagrożenia dla niepodzielności jego terytorium oraz zapewnienie bezpieczeństwa i nienaruszalności jego granic¹⁵. Ponadto mogą one brać udział w zwalczaniu klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków, akcjach poszukiwawczych oraz ratowania życia ludzkiego, a także w oczyszczaniu terenów z materiałów wybuchowych i niebezpiecznych pochodzenia wojskowego oraz ich unieszkodliwianiu¹⁶.

Siły Zbrojne RP, działając w narodowym i sojuszniczym systemie obronności, gotowe są do realizacji szerokiego spektrum misji, które wyznaczają kierunki rozwoju oraz modernizacji technicznej ich potencjału:

- zagwarantowania obrony państwa i przeciwstawienia się agresji zbrojnej;
- wspierania podsystemów ochronnych w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego i pomocy społeczeństwu;
- udziału w procesie stabilizacji sytuacji międzynarodowej, w tym w międzynarodowych działaniach z dziedziny zarządzania kryzysowego¹⁷.

¹² Z. Zamiar, P. Zamiar, *Pozamilitarne ogniwa w systemie bezpieczeństwa militarnego państwa*, „Zeszyty Naukowe WSOWL” 2011, nr 4 (162), Wrocław 2011, s. 91.

¹³ Wojska operacyjne przygotowane są do prowadzenia działań połączonych w kraju i poza jego terytorium, w strukturach Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego oraz w ramach innych organizacji bezpieczeństwa międzynarodowego oraz doraźnie tworzonych koalicji. W zależności od charakteru wykonywanych zadań w strukturach wojsk operacyjnych wyróżnia się:

- jednostki bojowe: ogólnowojskowe, aeromobilne, specjalne, lotnictwa taktycznego, raketowe obrony powietrznej (OP) oraz zespoły okrętów uderzeniowych;
- jednostki wsparcia bojowego: rozpoznania, wywiadu, walki elektronicznej, działań psychologicznych, raketowe i artylerii, obrony przeciwlotniczej, chemiczne, inżynieryjne, radiotechniczne OP, okręty obrony przeciwwinowej, zwalczania okrętów podwodnych oraz zabezpieczenia hydrograficznego;
- jednostki zabezpieczenia bojowego: dowodzenia, łączności i informatyki, logistyczne, medyczne, współpracy cywilno-wojskowej oraz inne pomocnicze jednostki pływające.

¹⁴ Wojska wsparcia przeznaczone są do wspierania wojsk operacyjnych i wykonywania zadań obronnych głównie na terytorium kraju we współdziałaniu z pozamilitarnymi elementami systemu obronnego państwa. W ich skład wchodzi oddziały i pododdziały WOT, Żandarmerii Wojskowej, organy administracji wojskowej oraz jednostki logistyki stacjonarnej, stacjonarne placówki medyczne oraz inne zabezpieczające w systemie stacjonarnym.

¹⁵ Artykuł 26 w: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1997 r., nr 78, poz. 483, s. 5).

¹⁶ Ustawa z dnia 21 listopada 1967 roku o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, (Dz.U. z 1967 r., nr 44, poz. 220).

¹⁷ *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, 5.11.2014, s. 30–31.

W realizacji zadań ukierunkowanych na osiągnięcie pierwszych dwóch celów ważną rolę odgrywać będą WOT. Ich odbudowa, jako immanentnej części podsystemu militarnego Polski, ma na celu wzmocnienie narodowego potencjału obronnego poprzez zmniejszenie dysproporcji, jaka wytwarza się między niewielkimi liczebnie wojskami operacyjnymi a zadaniami, które stoją przed nimi.

WOT, utrzymując gotowość do realizacji zadań na terytorium kraju w różnych stanach gotowości obronnej państwa, są skutecznym instrumentem polityki bezpieczeństwa państwa w zakresie przeciwdziałania lub usuwania przyczyn i skutków zewnętrznych oraz wewnętrznych zagrożeń bezpieczeństwa państwa. Stanowiąc jeden z elementów odstraszenia potencjalnego przeciwnika mogą skutecznie niwelować potencjalne zagrożenia militarne i budować powszechną oraz przestrzenną gotowość obronną państwa na całym terytorium z aktywnym wykorzystaniem lokalnych zasobów obywatelskich. Ponadto, z racji powszechności występowania oraz gotowości do natychmiastowego podjęcia działań, predysponowane są do odgrywania wiodącej roli – na poziomie województwa i powiatu – w realizacji zadań obronnych oraz z zakresu zarządzania kryzysowego, udzielając w tym względzie wsparcia siłom układu pozamilitarnego.

Działania WOT mogą być organizowane i prowadzone na wszystkich poziomach kierowania oraz dowodzenia (strategicznym, operacyjnym i taktycznym). Dla osiągnięcia celu operacji, określonego w dokumentach planowania operacyjnego lub zarządzania (reagowania) kryzysowego, WOT prowadzą działania zgodnie z ustawami i innymi regulacjami prawnymi normującymi użycie Sił Zbrojnych RP. W ramach prowadzonych działań WOT mogą wspierać bądź być wspierane przez wojska operacyjne i wsparcia, a także organizacje oraz instytucje pozamilitarne.

WOT, uwzględniając przeznaczenie oraz szerokie spektrum zadań w poszczególnych stanach gotowości obronnej państwa, będą zdolne między innymi do:

- w czasie pokoju – tworzenia bezpiecznego środowiska operacyjnego, wspierania lokalnych społeczności i układu pozamilitarnego w przedsięwzięciach z zakresu zarządzania kryzysowego, a także utrzymania bezpieczeństwa wewnętrznego, prowadzenia działań z zakresu wojskowej komunikacji strategicznej mającej na celu kształtowanie postaw patriotyczno-obywatelskich;
- w czasie kryzysu niemilitarnego – niezwłocznego i powszechnego reagowania na sytuację lub zaistniały kryzys niemilitarny w celu jego zapobieżenia czy przeciwdziałania, minimalizacji i usuwania jego skutków, a także przywracania stanu sprzed jego wystąpienia;
- w czasie kryzysu militarnego – przygotowania stałych rejonów odpowiedzialności do obrony oraz osiągnięcia gotowości do odparcia agresji ze strony przeciwnika, wsparcia układu pozamilitarnego w zakresie wzmocnienia ochrony granicy państwowej, infrastruktury krytycznej i obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa oraz obronności państwa i lokalnych społeczności, przygotowania, a także zabezpieczenia przybycia sojusznicznych (koalicyjnych) sił wzmocnienia, jak też zapewnienia osłony mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia wojsk;
- w czasie wojny – prowadzenia działań bojowych we współdziałaniu z wojskami operacyjnymi i wsparcia oraz elementami układu pozamilitarnego, zapewnienia powszechnej ochrony i obrony stałych rejonów odpowiedzialności, w tym mienia państwowego, obiektów użyteczności publicznej i dóbr kultury przed grabieżą

i niszczeniem, zabezpieczenia wejścia do walki sojuszniczych (koalicyjnych) sił wzmocnienia oraz odtwarzania, a także funkcjonowania struktur administracji rządowej i samorządowej oraz bezpieczeństwa i porządku publicznego na obszarach wyzwolonych.

Istota działania WOT polega na ich użyciu w stałych rejonach odpowiedzialności¹⁸ na terytorium państwa polskiego. Zapewnia to nasycenie, znajomość terenu oraz wsparcie miejscowej ludności, a także stwarza korzystne warunki do prowadzenia różnych form działań taktycznych na masową skalę.

Determinantami skutecznych działań WOT będzie integracja, a także interoperacyjność i kompatybilność z wojskami operacyjnymi oraz wsparcia, a także układem pozamilitarnym w zakresie:

- wymiany informacji dotyczących zagrożeń i wyzwań dla bezpieczeństwa państwa oraz jego obywateli, incydentów, katastrof bądź zdarzeń o znamionach klęsk żywiołowych czy innych sytuacji szczególnych;
- sprzężonej realizacji szkoleń, ćwiczeń i treningów;
- wspólnych przedsięwzięć ukierunkowanych na zapobieganie, reagowanie oraz usuwanie skutków sytuacji kryzysowych, a także zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Podsumowanie

Poruszone w artykule kwestie dotyczące powołania, funkcjonowania oraz możliwości współdziałania WOT z WLąd pozwoliły autorowi na sformułowanie następujących wniosków:

1. Tworzenie WOT realizowane jest zgodnie z *Harmonogramem formowania Wojsk Obrony Terytorialnej*. Do końca 2019 roku planuje się sformowanie struktur organizacyjnych siedemnastu BOT, DWOT, Centrum Szkolenia oraz Oddziału Zabezpieczenia.
2. WOT stanowią odpowiedź na bezprecedensowy wzrost poziomu zagrożeń militarnych dla bezpieczeństwa naszego kraju. Wypełnią one całą przestrzeń obronną Polski i przyczynią się do wzrostu możliwości przygotowania oraz wykorzystania społeczeństwa do realizacji obywatelskiego obowiązku obrony Ojczyzny w SRO.
3. WOT są Rodzajem Sił Zbrojnych RP posiadającym własną taktykę oraz program i model szkolenia. Są zorganizowane i wykorzystywane do obrony w skali lokalnej i regionalnej. Stanowią powszechną formację przeznaczoną do prowadzenia

¹⁸ W działaniach taktycznych oddziałów/pododdziałów WOT rejon ich odpowiedzialności jest stały i niezmienny zarówno w czasie pokoju, kryzysu i wojny. SRO jest tożsamy z podziałem administracyjnym państwa (powiat, województwo). W zależności od tego, w którym z tych trzech stanów funkcjonują WOT, zmienia się jedynie charakter przedsięwzięć w nim podejmowanych i priorytet przewidzianych do realizacji (w ich ramach) zadań. W niektórych sytuacjach operacyjno-taktycznych (desant, działania dywersyjne, działania humanitarne i ratownicze) dopuszcza się możliwość, że oddziały i pododdziały WOT będą mogły realizować częścią sił swoje zadania w ramach reagowania na powstałe zagrożenia w rejonach przyległych do swoich macierzystych rejonów odpowiedzialności. Niemniej jednak działania takie należy traktować jako doraźne, mające charakter wsparcia przedsięwzięć innych zasadniczych wojsk już tam funkcjonujących.

działań zarówno militarnych, jak i niemilitarnych, z aktywnym wykorzystaniem lokalnych zasobów obywatelskich w stałych rejonach odpowiedzialności.

4. WOT nie zastępują zdolności posiadanych przez inne rodzaje sił zbrojnych, lecz uzupełniają i wzmacniają te zdolności dla zwiększenia bezpieczeństwa oraz odporności państwa.
5. Bliskie współdziałanie WOT z elementami wojsk operacyjnych i wsparcia, a także układem pozamilitarnym doprowadzi do zwiększenia odporności państwa polskiego na zagrożenia militarne oraz nasycenia środowiska walki w środki rażenia kinetycznego i niekinetycznego.
6. Rozwój zdolności operacyjnych WOT jest bezpośrednio powiązany z możliwością podjęcia skutecznych działań na terytorium kraju w ramach przeciwdziałania na powstałe zagrożenia militarne i niemilitarne we wszystkich stanach gotowości obronnej państwa w wymiarze narodowym oraz sojuszniczym (koalicyjnym). Stanowi złożony, dynamiczny proces z implikacjami dla żołnierzy, struktur organizacyjnych, wyposażenia i technologii, a także procedur opisujących proces przygotowania oraz prowadzenia działalności WOT.

Autor ma świadomość, że przedstawione treści nie stanowią pełnego i wyczerpującego rozwiązania problemu badawczego. Zaprezentowane poglądy mogą stanowić impuls do podejmowania dalszych dociekań w tym obszarze, a jawny charakter opracowania pozwala na zaprezentowanie ich wyłącznie w powyższej formie.

Koncepcja Wojsk Obrony Terytorialnej jako piątego rodzaju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (materiał dyskusyjny) *Streszczenie*

Artykuł przedstawia koncepcyjne założenia budowy, rozwoju i funkcjonowania Wojsk Obrony Terytorialnej (WOT), jako piątego rodzaju Sił Zbrojnych RP. Ponadto precyzuje kluczowe terminy i definicje dotyczące WOT, a także rys historyczny tworzenia się oraz rozwoju tej formacji na przestrzeni dziejów.

Słowa kluczowe: Wojska Obrony Terytorialnej, koncepcja budowy WOT, przeznaczenie WOT, stały rejon odpowiedzialności (SRO)

Territorial Defence Forces concept as the fifth type of Armed Forces of the Republic of Poland *Abstract*

The article presents the conceptual assumptions of the construction, development and operation of the Territorial Defence Forces (TDF) as a fifth type of the Polish Armed Forces. Moreover, it describes key terms and definitions concerning TDF and historical line of generation and developing TDF throughout the history.

Key words: Territorial Defense Forces, concept of developing TDF, idea of using TDF, permanent Area of Responsibility

*Концепция Войск территориальной обороны
в качестве пятого вида Вооруженных Сил Польши
(дискуссионный материал)*

Резюме

В статье представлены концептуальные основы создания, развития и функционирования Войск территориальной обороны (ВТО), в качестве пятого вида Вооруженных Сил Республики Польша. Кроме того, рассмотрены основные термины и определения касающиеся ВТО, а также представлен исторический очерк создания и развития этого вида войск.

Ключевые слова: Войска территориальной обороны, концепция строительства ВТО, задачи ВТО, постоянный район ответственности (ПРО)

